# Cum Filosofia a creat Scriptura

Alexandria, secolul al III-lea înaintea erei noastre, nu este doar o filă de istorie culturală, ci epicentrul unei tăceri care a reconfigurat radical imaginea lui Dumnezeu, a omului și a autorității. Septuaginta (LXX) nu este o simplă traducere a Torei. Este momentul-cheie în care filosofia greacă, printr-un sincretism abil, a transformat revelația morală a profeților într-o religie dogmatică a supunerii metafizice.

## I. CONTEXTUL ISTORIC AL ALEXANDRIEI

Alexandria nu a fost doar un centru cultural, ci un laborator ideologic. Fondată în 331 î.e.n. de Alexandru cel Mare și dezvoltată de dinastia ptolemeică, Alexandria devine capitala cunoașterii sistematice. Biblioteca din Alexandria, fondată de Ptolemeu I Soter și extinsă de Ptolemeu al II-lea Filadelful, era mai mult decât un depozit de cărți: era un proiect politic de unificare ideologică.

Aici se adunau texte din toate culturile imperiului, nu pentru a fi încărcate de respect religios, ci pentru a fi traduse, clasificate, comparate, reordonate. În acest context, Legea lui Moise devine obiect de analiză filosofică, nu de ascultare profetică.

## II. DEMETRIUS DIN PHALERUM

Demetrius din Phalerum (cca 350–280 î.e.n.) este figura-cheie a acestui proces. Filosof peripatetic, discipol al lui Teofrast, fost guvernator al Atenei, exilat în Egipt, devine administratorul Bibliotecii din Alexandria sub Ptolemeu I. El propune includerea Torei în colecția regală, nu pentru a-i confirma autoritatea divină, ci pentru a o transforma într-o piesă de înțelepciune universală, compatibilă cu ethosul grecesc.

*Epistola lui Aristeas* – text pseudonim scris în secolul II î.e.n. – ne relatează o versiune cosmetizată: 72 de învățați evrei traduc Tora în greacă pentru regele Ptolemeu. Dar realitatea este alta: traducerea a fost supravegheată, adaptată, reformulată. Nu era vorba doar de fidelitate lingvistică, ci de **adaptabilitate ideologică**.

Potrivit Scrisorii lui Aristeas — singura sursă antică directă care descrie evenimentul — proiectul traducerii Torei în greacă a fost inițiat la cererea lui Ptolemeu al II-lea imediat după urcarea sa pe tron (283 î.Hr.), iar Demetrius, aflat deja în vârstă (aproximativ 70 de ani), a fost însărcinat cu organizarea. Faptul că Demetrius moare în 280 î.Hr. oferă un interval cronologic clar și rezonabil: traducerea Torei a fost realizată între 283–280 î.Hr. Această plasare este susținută nu doar de logica narativă a Scrisorii, ci și de absența oricărei mențiuni ulterioare despre Demetrius în legătură cu LXX — semn că evenimentul s-a încheiat odată cu el. În consecință, chiar dacă Scrisoarea are elemente retorice idealizante, detaliile de fond sunt istorice: traducerea Torei s-a produs în acel interval restrâns, sub conducerea directă a celor doi oameni care aveau puterea să o facă — Ptolemeu II și Demetrius.

## III. CE ESTE DE FAPT SEPTUAGINTA?

Septuaginta este prima Biblie completă din istorie. Începe cu Tora, dar se extinde spre Iosua, Judecători, Regi, Cronici, Psalmii, Proverbe, Profeți și texte absente din canonul ebraic: Ben Sira, Tobit, Iudita, Înțelepciunea lui Solomon, 1–4 Macabei.

Dar mai mult decât selecția, contează **modul** învăluirii textului. Traducerea nu e literală. Este alegorică, uneori filozofică, alteori modificată structural. Termeni precum:

- *dabar* devine *logos*;
- *ḥokmah* devine *sophia*;
- *tzedakah* devine *dikaiosyne*;

... iar aceste traduceri nu sunt neutre. Ele schimbă sensul moral, profetic și relațional în concepte ontologice, raționale, abstracte. Este momentul intrării gândirii grecești în revelația ebraică.

## IV. CELE TREI MITURI CARE FUNDAMENTEAZĂ NOUA RELIGIE

Septuaginta nu doar traduce, ci canonizează trei mituri străine de Lege și Profeți: Edenul, Potopul și Turnul Babel. Acestea nu sunt menționate niciodată în mesajele profetice, dar devin – prin LXX – piatra de temelie a unei teologii noi.

1. **Edenul**: Omul este creat, dar i se interzice cunoașterea binelui și răului. Cunoașterea devine păcat, iar neascultarea justifică exilul. Se introduce ideea de vinovăție ereditară – absență totală din legea mozaică.
2. **Potopul**: Se reciclează un mit mesopotamian (Atrahasis, Ghilgameș) sub formă de „judecată divină”. Dar Noe nu e profet, nu transmite nimic. Este un executant tăcut – ideal pentru o religie care cere supunere, nu dialog.
3. **Babelul**: Oamenii colaborează, dar Dumnezeu îi împrăștie pentru că ar fi „prea uniți”. Este legitimată ideologic confuzia, diviziunea, autoritatea impusă prin dispersare. Este începutul unei teologii a fragmentării sacre.

## V. MANUSCRISELE ȘI TEXTUL ÎN SCHIMBARE

Qumranul confirmă că în vremea lui Isus existau mai multe versiuni ale textelor biblice. Fragmentul 4QGen-Exod-Lev (din Peștera 4) oferă variante de Geneza apropiate de LXX, în timp ce alte fragmente se apropie mai mult de textul masoretic. Aceasta arată că **nu exista un text fix**, iar alegerea LXX ca versiune „oficială” a fost o decizie ideologică, nu una inspirată.

În comparație:

- Textul masoretic finalizează canonul ebraic între 70–100 d.Hr., după distrugerea Templului;
- LXX este deja fixat și circulă larg în lumea greacă de peste 200 de ani;

- Versiunile de la Qumran arată că s-au operat selecții, omisiuni și interpolări.

Canonul nu s-a născut prin revelație, ci prin **instituționalizare**. Alexandria a fost prima instituție care a impus autoritate textuală asupra revelației vii.

## VI. REACȚIA RABINICĂ: O TENTATIVĂ TÂRZIE DE REPARAȚIE

După distrugerea Templului, rabinii din Iudeea și-au dat seama de amploarea influenței LXX. Sinodul de la Jamnia (cca 90 d.Hr.) a fost un moment-cheie în care s-a încercat delimitarea canonului ebraic. Unele texte apocrife au fost respinse, iar traducerile grecești au fost interzise în sinagogi. Dar era prea târziu: creștinismul deja adoptase LXX ca Scriptură. Războiul nu mai era despre conținut, ci despre autoritate.

LXX a devenit Biblia Bisericii. Tora în ebraică – chiar restaurată – nu mai putea recupera terenul pierdut. Filosofia câștigase.

## VII. IMPACTUL ASUPRA CREȘTINISMULUI

Adoptarea LXX de către primii creștini nu a fost un act de fidelitate față de tradiția iudaică, ci o alegere ideologică. Apostolii, evangheliștii și autorii epistolelor folosesc aproape exclusiv Septuaginta, nu pentru că nu cunoșteau ebraica, ci pentru că LXX oferea **un limbaj filosofic potrivit noii construcții religioase**.

Termeni-cheie din teologia creștină derivă direct din LXX, nu din textul mozaic original:

- „Logos” (Ioan 1:1) este o adaptare a traducerii din Geneza 1 („Dumnezeu a spus…”), dar transformată într-o entitate metafizică.

- „Dikaiosyne” (neprihănirea lui Dumnezeu, Romani 3:25) nu este echivalentă cu „tzedakah”, adică dreptate relațională, ci un concept de justiție impersonală.

- „Pneuma” – spirit, duh – este folosit în sens dualist, grecesc, nu etic sau moral, așa cum apărea în cărțile profetice.

Creștinismul nu a moștenit revelația. A moștenit **forma elenizată a revelației**, filtrată de sincretismul alexandrin. Iar din acest motiv, întreaga dogmatică creștină s-a născut pe un teren deja reconfigurat: omul este păcătos din naștere, Dumnezeu este un principiu absolut, mântuirea se obține prin mistere sacramentale – toate acestea derivă din **filosofia deja inserată în Scriptură prin LXX**, nu din legea lui Moise sau vocea profeților.

## VIII. INFLUENȚA ASUPRA ISLAMULUI

Mulți presupun că islamul s-a născut în opoziție față de creștinism, dar uită că islamul a intrat în contact cu o versiune a Scripturii deja modificată. Când Coranul acuză evreii că „au schimbat cuvintele din locul lor” (Coran 5:13; 5:41), nu este vorba doar de o acuzație vagă, ci de o constatare

istorică: textul pe care evreii și creștinii îl aveau în secolul VII era deja amestecat cu mituri și filosofie grecească.

Islamul reacționează la această versiune elenizată:

- respinge ideea păcatului ereditar;
- refuză imaginea unui Dumnezeu gelos pe cunoașterea umană;
- reinterpretează povestea lui Noe și a lui Avraam, fără să menționeze căderea din Eden;
- subliniază rolul profetului activ, nu al „alesului tăcut".

De aceea, islamul nu poate fi înțeles doar ca o nouă religie, ci ca **o încercare de întoarcere la revelația morală, filtrată printr-o cultură arabă distinctă, dar conștientă de falsificările precedente**.

Totuși, pentru că a primit indirect versiunea LXX și tradițiile creștine deja deformate, islamul moștenește și el fragmente de ideologie elenistă, deși încearcă să le respingă.

Septuaginta, astfel, a influențat toate cele trei religii abrahamice. A fost **filtrul prin care revelația s-a transformat în religie imperială**. Filosofia a creat o nouă paradigmă, iar fiecare credință ulterioară a trebuit să se raporteze la ea.

## IX. DE LA REVELAȚIE LA AUTORITATE TEXTUALĂ

Una dintre cele mai subtile, dar devastatoare consecințe ale proiectului alexandrin este instituirea **tăcerii ca formă de autoritate**. Înainte de LXX, revelația era activă, vie, transmisă prin profeți, adesea în conflict cu structurile de putere. După LXX, revelația devine text, iar textul devine autoritate. Nu ceea ce spune Dumnezeu printr-un profet, ci ceea ce a fost deja „scris" devine sursa puterii religioase.

Această schimbare are mai multe componente:

- **Vocea vie este înlocuită de textul mort**: profetul e eliminat, interpretul e glorificat.
- **Tăcerea devine semn de sfințenie**: personajele „drepte" din textele remodelate (Noe, Iov, Daniel) nu contestă, nu întreabă, nu cer explicații. Ei execută.
- **Adevărul nu mai e moral, ci „canonic"**: nu contează dacă o idee este justă sau nu, ci dacă „e scris".

Astfel, prin Septuaginta, autoritatea nu mai este divină prin mesaj, ci devine **instituțională prin text**. Iar cel care controlează textul devine Dumnezeu în locul lui Dumnezeu.

Această paradigmă este preluată apoi în creștinism prin ideea de „canon inspirat", în islam prin noțiunea de „cuvânt coborât" (kitāb), și în iudaism prin exaltarea textului masoretic ca standard divin. Filosofia a închis gura profeților. A pus în locul lor o carte în care doar cei inițiați aveau voie să „vadă" sensurile ascunse. Tăcerea a devenit doctrină.

# X. CONCLUZIE: ÎNAPOI LA VOCEA VIE

Septuaginta nu este un simplu document istoric. Nu este doar o traducere. Este **momentul tăcerii impuse**, clipa în care revelația vie a fost înlocuită cu un sistem filosofic elegant, coerent, dar străin de intenția morală a profeților.

În loc să ofere un drum spre dreptate, a oferit un cod spre obediență. În loc de chemare la responsabilitate, a introdus frică de greșeală. În locul păcatului ca alegere morală greșită, a adus ideea păcatului ca natură. Toate acestea nu vin din Moise. Nu vin din profeți. Nu vin din Dumnezeu. Vin din sincretismul grecesc – din frica elitelor de conștiința umană liberă.

Cine controlează trecutul, controlează prezentul. Cine definește ce e „sfânt" în text, decide ce e „păcătos" în viață. Iar cine a fixat canoanele religiei a făcut-o nu pentru adevăr, ci pentru control. Septuaginta a fost prima mare victorie a acestei filosofii. A transformat revelația într-un instrument. Și a creat o religie în care nimeni nu mai are voie să întrebe „cine a schimbat cuvintele?"

Astăzi, cei care descoperă aceste lucruri nu sunt blasfematori. Sunt **recuperatori ai adevărului profetic**. Sunt cei care aud, dincolo de text, ecoul unei voci care nu poate fi redusă la cod ideologic. Este vocea care spune: „Nu te teme. Eu ți-am dat Legea ca să trăiești, nu ca să taci."

A ieși din sistem nu înseamnă a părăsi credința. Înseamnă a o elibera. A separa ce vine de la Dumnezeu de ce a fost inserat de oameni. A rupe tăcerea impusă. A alege iar vocea vie în locul textului înghețat.

# XI. DOSARUL TEHNIC: NUME, TEXTE, CRONOLOGII

Pentru cei care încă mai cred că ceea ce s-a întâmplat în Alexandria a fost un act neutru de traducere filologică, faptele istorice spun altceva. Iată datele-cheie care confirmă că Septuaginta a fost mai mult decât o traducere – a fost o reconstrucție ideologică:

- **Demetrius din Phalerum** (cca 350–280 î.e.n.), filosof aristotelic, a fost numit de Ptolemeu I ca șef al Bibliotecii din Alexandria. Avea misiunea explicită de a aduna și organiza toate textele lumii cunoscute, nu doar să le conserve, ci să le armonizeze ideologic.

- **Ptolemeu al II-lea Filadelful** (283–246 î.e.n.), fiul lui Ptolemeu I, aprobă și susține proiectul aducerii „celor 72 de bătrâni" din Ierusalim. Povestea se găsește în *Epistola lui Aristeas* – un text scris probabil de un evreu elenizat, menit să justifice în ochii lumii grecești valoarea legii mozaice reinterpretate.

- **Epistola lui Aristeas**, deși plină de elogii pioase, trădează faptul că traducerea nu a fost liberă: cei 72 sunt închiși separat, dar „toți scriu la fel". Aceasta nu este o întâmplare miraculoasă, ci un semn al unei supravegheri atente – un indiciu al standardizării forțate.

- **Manuscrisele de la Qumran**, datate între sec. II î.e.n. și 70 d.Hr., arată clar existența mai multor forme ale aceluiași text. Lipsa unui canon fix în epocă este dovada că LXX nu a fost „revelația păstrată", ci una dintre multele variante – doar că a devenit dominantă prin forță politică și influență culturală.

- **Canonul masoretic** nu apare decât târziu, începând din sec. II d.Hr., ca reacție la succesul LXX și la nevoia rabinică de a stabiliza o versiune alternativă.

Concluzia este inescapabilă: filosofia nu a fost un oaspete modest al revelației, ci un arhitect tăcut care a desenat limitele admise ale credinței. Septuaginta a fost actul de naștere al acestui proiect. Cine neagă asta nu se luptă pentru adevăr, ci pentru păstrarea unei iluzii comode.